İki Dilli Ortamlarda Türkiye Türkçesinin Öğretimi (Semerkand Örneğinde)

Mustafa Çetin
International Burch University, Sarajevo
Türk Dili ve Edebiyatı
mcetin@ibu.edu.ba

Zeynel Polat
Yunus Emre Vakfı, Sarajevo
ozbekturk04@hotmail.com

Özet:Türkiye Türkçesinin çağdaş anlamda yabancı dil olarak öğretiminin kısa geçmişi olmasına rağmen bu alanda çok ciddi gelişmeler kaydedilmiştir. Dünyadaki değişim ve gelişmeler Türkiye Türkçesinin evrensel ve bilimsel boyutta öğretimini zorunlu kılmaktadır. Türkiye Türkçesinin iki dilli ortamlarda öğretimine bu açıdan yaklaşılmaktadır. Çok dilli ve çok kültürlü bir ortam olan Özbekistan'ın Semerkand şehrinde, Türkiye Türkçesinin öğretimi sürecinde gözlemlenen bazı problemler örneklerle ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler:İkidillilik, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Türkiye Türkçesi.

Giriş

Yabancı dil öğretiminin giderek önemli bir alan haline geldiği görülmektedir. 21. Yüzyılla birlikte dünyada meydana gelen siyasi değişim ve globalleşme yabancı dil öğretimini, öğrenimini tetiklemiştir. Avrupa Birliği çok kültürlülüğü ve çok dilliliği destekleyen projeler geliştirmiştir. Dil pasaportu tüm Avrupa ülkelerinde geçerli olacak şekilde standart hale getirilmiştir. Avrupa'da serbest dolaşım hakkı ve iş izni alabilmek için her Avrupa vatandaşının bu pasaportu yanında taşıması gerekli olacaktır(Demirel, 2007:24). Bu pasaport çok dilliliği teşvik eden bir projedir. Siyasi değişiklikler neticesinde dağılan Sovyetler Birliğinden bağımsızlığını ilan eden Türk Cumhuriyetleri dünya devletleri arasına katılmıştır. Doksanlı yıllarla birlikte Türkiye Cumhuriyeti, kardeş ve akraba Türk Cumhuriyetleri ile diplomatik münasebetler kurmuş ve her alanda ilişkileri geliştirmiştir. Kardeş devletler arasındaki iletşimin en önemli aracını dil teşkil etmektedir. Onun için ivedilikle karşılıklı öğrenci değişimleri, okullar açma, ortak komisyonlar kurma faaliyetlerine girişilmiştir. Türkiye Türkçesinin akraba topluluklara öğretimi gündeme gelmiştir. Bu konuda Türkiye Cumhuriyeti hazırlıksız yakalanmıştır. Türk Lehçelerinin hemen hepsinin kökeni Türkçe olsa da farklılıklar bulunmaktadır. Farklılıklar özellikle sözcük hazinesinde, sözdiziminde ve fonetikte hatta morfolojide de kendini göstermektedir. İki Türk lehçesinin uzun süren ayrılıkları, farklı dil ve kültürlerden etkilenmeleri iki dili birbirine yabancılaştırmıştır. Türk lehçelerinin farklılığına ilk defa Kaşgarlı Mahmut Dîvan ı Lûgati't Türk eserinde değinmiştir. Türk dili VII. ve VIII. Yüzyıldan başlayarak XIII. yüzyıla kadar uzanan dönemde tek yazı dili halinde yaşamıştır. Eski Türkçe'de A.Von Gabain, beş farklı ağız tesbit etmiştir. Eski Türkçe'den sonraki devrede Türkçe Farklı yazı dillerine bölünmüştür. Türkistan diye adlandırdığımız Orta Asya Türk coğrafyası ve toplulukların parçalanarak büyük kitleler halinde Hazar denizinin kuzeyinden ve güneyinden, Kuzey ve Güney batıya doğru gitmeleri, yeni kültür merkezlerinin meydana gelmesi ile birlikte birçok yeni kavramın toplum hayatında yer alması ve yeni yazının kullanılması gibi dış sebepler ile Türk'lerin kendi iç yapılarında meydana gelen tabiî değişmeler farklı lehçelerin ve yazı dillerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur(Karaös,2005:38). Türkiye Türkçesinin akraba topluluklara yabancı dil yaklaşımıyla öğretilmesini zorunlu kılmıştır.

Türk dili, coğrafi sınırları aşmış ve daha yaygın bir dil olma özelliğini kazanma yoluna girmiştir. Türkçe, bir dünya dili olma yolundadır. UNESCO tarafından yapılan bir tesbite göre, günümüzde Çince 1.200 milyon, İngilizce 427 milyon, İspanyolca 266 milyon, Hintçe 182 milyon, Urduca 233 milyondur. Bunlardan sonra beşinci dil, 200 milyon konuşanı ile Türkçedir (Karaörs, 2005:30). Özellikle dünyanın farklı coğrafyalarında açılan Türk okulları sayesinde Türkiye Türkçesinin evrensel bir değer kazanması onun öğretiminin de bilimsel ve evrensel bir bakış açısıyla yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Türkiye Türkçesinin iki dilli ortamlarda öğretilmesi konusu önemli görülmektedir. Türk Cumhuriyetlerinden olan Özbekistan'ın[366]

[366] Özbekistan, 20 Haziran 1990'da egemenliğini, 1 Eylül 1991'de bağımsızlığını ilan etmiştir. 29 Aralık 1991 tarihinde düzenlenen referandumla bağımsızlık ilanı onaylanmıştır. Özbekistan bağımsızlığını kazandıktan sonra gelişmiş ülkelerle özellikle ekonomik anlamda ilişkiler kurmuştur. Özbekistan zengin yeraltı kaynaklarını dış ülkelere satma imkânı bulmuştur. Özbekistan çok eskiye dayanan köklü devlet geleneği sayesinde bağımsızlığını kazandıktan kısa süre sonra Orta Asya'nın güçlü devleti hâline gelmiştir ve günümüzde de Orta Asya liderliği konusunda Kazakistan ile

Semerkand[367] şehrinde geçmiş yıllarda yaptığımız Türkiye Türkçesinin öğretimi çalışmaları iki dilli ortamda Türkiye Türkçesinin öğretimine örnek olarak düşünülmektedir. İki dilli ortamlarda Türkiye Türkçesinin öğretiminde karşılaşılan problemler ve çözüm önerileri Semerkand örneğinde değerlendirilecektir.

Semerkand, Özbekistan'ın zengin tarihi ve kültürel mirasın bulunduğu, geçmişte Timuriler devletinin başkentliğini yapmış, çok dilli, çok kültürlü, güzel bir şehridir. Semerkand'da yaşayanlar arasında Farsça, Rusça ve Türkçe (Özbek Türkçesi) ana dili seviyesinde bilinmekte ve konuşulmaktadır.

İki Dillilik ve Türkiye Türkçesinin Öğretimi

Yaşamın herhangi bir evresinde anadilinden başka ikinci bir dili bir ölçüde kullanmaya başlayan bir kişi "iki dillilik" dönemine girmiş sayılmakla birlikte, henüz iki dilliliğin tanımında bir uzlaşma yoktur. Kimilerine göre ikinci dilde dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerinden birini en alt düzeyde kullanabilen kişi; başkalarına göre ise iki ayrı dili, dil işlemleri arasında herhangi bir girişim / karıştırma olmaksızın kullanabilen kişi; ya da iki ve daha çok dili, anadili ölçüsünde kullanabilen kişi iki dilli sayılmaktadır (Demircan, 2005:20). İki dillilik, uzun süre bir kişinin ikinci dili kendi anadili kadar rahat konuşma yetisi olarak kabul edilmiştir (Kıran, 2006:277). İki dillilik kişinin ana dili dışında başka bir dili de en az bir etkinlik düzeyinde rahatlıkla kullanabilmesidir. Bu açıdan bakıldığında Semerkand'daki halkın iki hatta çok dilli olduğu düşünülmektedir.

Dil kültürün taşıyıcısı olarak değerlendirilmektedir. İki dilli ortamlarda kültürün daha zengin olduğu ifade edilmektedir. Dilsel görecelik açısından bakıldığında, Whorf ve Vygotsky'ye göre, iki dilliliğin düşünce üzerinde derin etkisi olduğunu kabul etmek gerekiyor (Demircan, 2005:27). Ancak bu durum toplumsal çok dillilikle ilgili olarak bir artı olarak görülmekle birlikte; dil öğretimi açısından düşünüldüğünde bireysel "dilyetisi" ön plana çıkmaktadır. Bireyin her yeni dili öğrenirken bazı zorluklarla karşılaştığı gözlemlenmiştir. Türkiye Türkçesinin de iki dilli bir ortam olan Semerkand'da öğretimi karşılaşılan problemler açısından değerlendirilecektir. Bu yolla çok dilli ortamlarda yeni bir dilin yabancı dil mantığıyla öğretiminin tabiatının araştırılmasına katkı sağlanmış olunacaktır.

Türkiye Türkçesinin öğretimi sürecinde Semerkand'da çok dilliliği sağlayan diller üzerinden bazı tespitler ortaya konulacaktır. Bu çalışmada Semerkant Devlet Yabancı Diller Enstitüsü'de ikinci dil olarak Türkiye Türkçesini seçen yaklaşık 150 öğrencinin ders içi ve ders dışı öğrenme aktiviteleri göz önünde tutularak bunların öğrenmedeki ve konuşmadaki problemleri üzerinde duruldu. Kelime ve cümleleri Özbek Türkçesi ve Türkiye Türkçesi olarak karşılaştırıp hem benzerliği, hem de etimolojik yapı ile ilgili durumları gösterildi. Semerkand'da konuşulan dillerden biri olan Özbek Türkçesi, zamanla meydana gelen lehçeleşmenin etkisine girmiştir. Dilin kullanımı sırasında konuşurlarında geriye ket vurma, aynı etimolojik kökü paylaşma, morfolojik

---

rekabet hâlindedir. Bağımsızlığından günümüze değin devlet başkanlığını İslam Kerimov yönetmektedir. Bir Türk devletidir. Bağımsız Özbekistan'ın 447.400 km2'lik bir yüz ölçümü bulunmaktadır. Özbekistan; Kazakistan, Tacikistan, Afganistan, Kırgızistan ve Türkmenistan'a komşudur. Başkenti Taşkent'tir. 2009 yılında nüfusu (tahminî) 27.488.000'dir. http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96zbekistan/07.04.2011, saat 11:40.

[367] Özbekistan'ın güney kesiminde kent. Zeravşan ırmağının vadisinde, Taşkent'in 275 km güneybatısında yeralan Semerkand'ın nüfusu 566,000'dir. Önemli bir sanayi ve öğretim merkezi olan kent, Timur döneminden kalma tarihsel anıtlarıyla çok sayıda turist de çekmektedir. Semerkand sözü eski Farsça'da asmara: "taş", "kaya" ve Soğdça kand: "kent", "kale" birleşmesinden gelir. Dünyanın en eski şehirlerinden biri olan Semerkand, antik Yunanlıların Marakanda (eski Yunanca: Μαράκανδα) isminde tanıdığı, M.Ö. 14. yüzyıllarında Zeravşan'nın (Yunanca: Polytimetos) verimli ovasında bir vaha şehri Persler tarıfından kurulmuş ve uzun süre Ahameniş İmparatorluğu'nda önemli bir rol oynamıştır. Eskiçağ'da Soğdlar'ın yaşadığı, M.Ö. 329'da Büyük İskender tarafından alınmştır. Semerkand 6. yüzyılda bir Türk Yabguların etki alanları içindeydi. İpek Yolu'nun önemli bir kavşağında kurulan kent, tarih boyunca gezginlerin uğrak noktası olmuştur. 14-15. yy'ların Semerkand'ın altın dönemi olarak kabul edilir. 1499 yılı içinde Özbek Türkleri Semerkant'ı kontrolüne aldı. Şiban sülâlesi Özbeklere burada veya yaklaşık olarak bu zamanda liderlik yaptığı görülür. 1784 yılında Semerkand Buhara emiri'nin buyuruğuna girmiştir. Semerkand, 1868'de Ruslara geçerek Türkistan'a bağlandı. 1924'ten 1930'a kadar Özbekistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin başkenti oldu. Semerkand'ta İslâm Mimarisinin en güzel örnekleri bulunur. Şehir UNESCO Dünya Miras Alanları Listesine eklemiştir. Registan antik Semerkand'tın kalbidir. Anlamı "Kumlu yer" demektir. http://tr.wikipedia.org/wiki/Semerkand/07.04.2011, saat 12:00.

açıdan ufak tefek farklılıklarla kullanılan bazı kelimelerin Çağdaş Türkiye Türkçesinin öğretiminde birtakım karışıklıklara sebep olduğu gözlenmiştir. Türkiye Türkçesi'nin öğretilmesinde hedef kitle, bu dili konuştuğunu zanneder, gerçekte kelime benzerliği sebebiyle Özbek Türkçesini kullanmakta olduğunun farkına varamamaktadır. Bu husus dil öğretiminde tamamen farklı aileden gelen bir dili öğrenmekten daha zordur. Ayrıca, fazla zaman isteyen bir çalışmayı beraberinde getirmektedir.
Özbekistan'ın ikinci büyük şehri olan Semerkant'ta Türkiye Türkçesi'nin öğretiminde etimolojik, morfolojik ortaklık ve Türk dilleri arasında sesteş sözcük ve sözcük guruplarının varlığı Türkiye Türkçesini öğrenmeyi, konuşmayı olumsuz etkilemektedir. Bunların bazılarına sırasıyla değinilecektir.

A) Fonetik Açıdan Gözlemlenen Problemler:

1.Ses Değişmeleri:*"k----g", "t----d", "i----ı", "o----e", "a----e", "o----a", "u----o", "q-g----k"* ses değişmelerinin yol açtığı yanlışlar özellikle konuşmalarda hisedilmektedir. Örneğin: **"keldi---geldi", "til---dil", "ilik---ılık"** vb.

2.Kiril Alfabesi'nden Latin Alfabesi'ne Geçerken Harflerin Okunuşunda ve Yazılışında Meydana Gelen Değişiklikler: Dili öğrenen hedef kitlenin yazma çalışmasında en çok karşılaşılan sorunların başında gelmektedir. ***"ç----ch", "ş---sh", " ö---o' ", "c----j,dj", "e----e (*okunuşu (*ye)", "ı----i"***

3.Ses Artışı: Dilin doğal işleyişinde normal bir hadise olan ses ikilemeleri, çift ünsüzlerin tekleşmesi, ses değişimi, kelime başında ve sonunda ses değişimleri üzerinde durulmuştur. Türkiye Türkçesi, hem saha, hem de geçirdiği evreler sebebiyle birçok ses değişikliğine uğramıştır. Bu hadise dilin tekamülü süresi içinde normal bir hadisedir.

4.Sert Sessiz Harflerin Benzeşmesi Hadisesi (Progresif Asimilasyon): Kelime içindeki bir sesin, niteliği veya boğumlanma noktası bakımından yanyana veya aralıklı duran bir başka sesle benzer veya eş duruma getirilmesi olayıdır.

"gi***tt***i---ke***td***i", "u***çt***u---u***çd***i"

5.Metatez Hadisesi: Kelime içindeki komşu veya uzak seslerin yer değiştirmesi olayıdır. (Coşkun, 2000:26)

"yo***mg'***ır---ya***ğm***ur**", "qo'shni* < koshni < komşi < komşu"**

6.Bağların düşmesi Hadisesi: Kelimenin aslının kullanılması ile günümüzdeki kullanılışı arasında yakın benzerlikten kaynaklanan geriye ket vurmayı gösterir. Dili öğrenen kişi ya da hedef kitle eski Türkçe metinleri okuduğunda bu küçük gibi görünen hadisenin farkına varamamaktadır.

"***küçücük***---kichik + ***gina*** < kichik***kina*** < ***kichkina", " aheste,*** *yavaş*<***asta***<
(Farsça ohista)"

B) Eş Değerlerin Yorumlanmasına Dayalı Problemler:

Türk lehçeleri arasında köken birliğinden ve ses değişmelerinden kaynaklanan anlam ve anlatım değeri eş ya da çok yakın olan sözcükler vardır. Bu sözcüklerle karşılaşan hedef kitle kendi ana diliyle benzerliğin olduğunu görünce bazı ön yargılar geliştirmektedir. Örneğin: Türkiye Türkçesinde karşılaştığı "***ana***" ile Özbek Türkçesindeki "***åna***" sözcüklerine bakarak bu diller aynıdır. O halde; 'Türkiye Türkçesi bir yabancı dil değildir' düşüncesi gelişmektedir. Elbette bunun kısmen doğruluk payı vardır. Ancak, bu iki dil arasında azımsanmayacak farklılıklar da tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak öğrencilerin metin aktarmalarında ciddi hatalar yaptıkları tespit edilmiştir. Eş değerlerin Türkiye Türkçesinin öğretimine elbette olumlu katkıları da olmaktadır. Örneğin: Rusça ve Türkiye Türkçesinde eş değer olan **"vişne"** ve benzer sözcüklerden dolayı öğrenci bu dillerin ve bu dilleri konuşan halkların kültürel etkileşimde bulunduklarını anlayabilmektedir. Bu da öğretimde ilgi uyandırmaktadır.

Öğrencilerin motivasyonu dillerdeki eş değer sözcükler tespit edilip öğrencilere verilerek sağlanmalıdır.

C) Sesteş(Yalancı Eş Değerler) Sözcüklere Dayalı Problemler:

Yalancı eş değerlerin bütün diller arasında bulunduğu ortaya konulmuştur. Yalancı eş değerler köken birliği olan diller arasında ses değişmelerine, anlam değişmelerine bağlı olarak oluşmaktadır. Ayrıca, yabancı dillerden ödünçlemeler yoluyla da yalancı eş değerler meydana gelmektedir. Aslında hiçbir dilde eş değer yoktur. Çünkü sözcüklerin anlatım ya da kavram düzeyinde mutlaka dilden dile farklılıklar gösterdikleri görülmüştür. O halde diller arasındaki eş değerlere de yalancı eş değerler denmesi yanlış olmaz. Yalancı eş değerlere özellikle akraba diller arasında sıkça rastlanılmaktadır.Yalancı eş değerler Türkiye Türkçesinin öğretiminde öğrenciler tarafından yapılan önemli hatalara sebep olmaktadır. Öncelikle eş değerlere benzemeleri yanlış ön yargıların geliştirilmesine sebep olmaktadır. Bu da metin aktarmalarında hatalar oluşmakta ve sözcüklerin anlatım, kavram düzeyinde algılama zorluklarına neden olmaktadır. Öğrenci kendi ana dili ile hedef dili eş değer görmektedir. Aşağıda yalancı eş değerlere bazı örnekler verilmiştir.

Türkçe	Özbekçe
Dede:çocuğun babasının babası	**Dädä:** Çocuğun babası,
Çirkin: güzel olmayan, güzel görünmeyen, estetik olmayan**)**	**Chirkin:** kirli, temiz olmayan
Kol: insan vücudunun omuzdan parmak uçlarına kadar olan kısmı	**Qo'l:** parmak ucu ve bilek arasındaki kısım, el
Taşlamak:taşa tutmak, taş atmak	**Tashlamoq:**gerekmez bir şeyi bir köşeye bırakmak, atmak kullanmamak
Hala: babanın kız kardeşi	**Xola:** annenin kız kardeşi
Zor : kolay olmayan	**Z'or:** güçlü,harikulade, mükemmel
Hafız: Kur'an-ı Kerim'i ezberleyen kişi	**Hofiz:** şarkıcı
Burçak: tahıllardan bir çeşit	**Burchak:** açı, kenar
Hoş: hoşa giden, güzel olan, ruhu okşayan	**H'osh:** peki, evet
Yaşar: geniş zamanda hayatına devam eder anlamında	**Yashar:** yaşında

D) Eklerden Kaynaklanan Problemler:

1.Hal Ekleri: Türkçe'deki bulunma hâli olan ***"-de, -da, -te,- ta"*** eklerinin yönelme ekleri olan ***"-a, -e, -ya, -ye"*** ile karıştırılması Türkiye Türkçesinin öğretiminde sıkıntılara sebep olmaktadır. Bu sorun genelde ana dili Tacikçe olan öğrencilerde gözlemlenmiştir. Konuşucu hep ana diline çevirme gereksinimi duyar. Kendi ana dilinin sözlüksel ve anlamsal yapısını öğrendiği dile uygulamaya çalışır(Kıran, 2006:278). Bu yanlışlık öğrencilerin dilbilgisel şekilleri kavramasını zorlaştırmaktadır. Özbekçe'de de bulunma hali -dä eki ile yapılır. Koldä (elde) vb. bunun yapılışı sırasında araya "n" girmez. (Ercilasun, 1991: 1077)

Tacikçe'de ***(–ba)*** eki hem ***"–e hali(yönelme)",*** hem de ***" –de(bulunma)"*** hali olarak kullanıldığından öğrenci tarafından karıştırılmaktadır.

Türkçe	Tacikçe
*Ev**e** gidiyorum.*	*xona**ba** merem.*
*O ev**de**dir.*	*inkas xona**ba.***
*Ben şimdi iş**te**yim.*	*man hoz'r kor**ba.***

2. "mi" Soru Ekinin Yazımı: Burada "mi" soru edatının daha çok ayrı ve bitişik yazılmasında görülen yanlışlıklar yapılmaktadır.

Türkçe	**Özbekçe**
"Bizim eve gelecek ***misiniz***?"	"Bizning uyimizga kela olasız***mı?"***
"Mergilan'dan bulunmayan kurtuluş, Taşkent'ten ***mi*** bulunsun***?"***	"Marğilondan topilmagan najot Toshkanddan topilsin***mi***? " (Qodiriy,2000:80)

3.İyelik ve Şahıs Eklerinin Yazımı: Burada daha çok Özbek öğrencilerin yaptıkları hatalarla karşılaşılmaktadır. Türkçedeki **b<m** ses değişmesinden kaynaklanan yanlışlar göze çarpmaktadır. "**Ben**" yerine "**Män**" kullanılmaktadır.
"***Men***dan ham siz Yahshi bilasiz." (Qodiriy,2000:338) "Siz, ***ben***den daha iyi bilirsiniz."

4.Şimdiki Zaman Ekinin İstek Kipi ile Karıştırılması: Aslında **"–yäp", "(ä) yátir", "-mákdä" ekleri ve "turmåk", "otirmåk", "yürmåk", "yátmåk"** yardımcı filleri ile de şimdiki zaman yapılır. (Ercilasun, 1991:1080) Ama burada konuşurun en sık kullandığı **"–a"** ile şimdiki zaman yapılışı üzerinde duruldu. Bu kullanımın istek kipi ile karıştırılması görülmektedir.

Türkçe	**Özbekçe**
"yaz-***ar***-ım", "yaz-***ıyor***-um"	"yoz-***a***-man"

5.Sıfat Fiil Ekleri: Türkiye Türkçesi'nde bulunan sıfat fiil eklerinin **(-An, -AsI, -mAz, -Ar, -DIk, -AcAk, -mIş)** kullanımında, benzerlik sebebi ile meydana gelen sorunlar. Özellikle "**-an, -en**" ekinin kullanımında hatalar yapılmaktadır.

Türkçe	**Özbekçe**
"Benim yaz***dığ***ım mektup"	"Mening yoz***gan*** xatim"
"Kötüley***en*** birisi olması lazım."	"Kimdir yåmonla***gan*** bulish kerak." (Öztürk, 1997:184)

Türkiye Türkçesinde ***"yazan"*** olarak kullanıldığında, asıl anlatılmak istenen ***"yazdığım"*** ifadesidir.

6.Sıra Sayı Sıfatlarının Yazılışı ve Söylenişi: Asıl sayılara ***–(i)nçi*** eki getirilerek yapılır. "bir-***inçi***" (Ercilasun,2007:316) vs. Bu konuda yapılan hatalar imla ve noktalama hatası olarak değerlendirilmektedir. Sıra sayı sıfatını gösteren ***"-IncI" eki*** Türkiye Türkçesinde (.) ile gösterilirken, Özbekçede (-) ile gösterilmektedir.

Türkçe	**Özbekçe**
"Benim oğlum ***2. (ikinci)***sınıfta okuyor"	"Mening o'ğlim ***2-(ikkinçi)*** sinifda o'qiydi"
"Şubat ayının 28. günü gelecekler."	"28-chi Fevral künü keledilar."

7.Gün ve Ay İsimlerinin Yazılışı: Bu da imla ve noktalama yanlışlıkları içerisinde değerlendirilmektedir. Türkiye Türkçesinde belli bir günü gösteren tarihte ay ve gün isimleri büyük yazılırken Özbekçe'de küçük yazılır. Yazılı anlatımlarda Türkiye Türkçesindeki şeklini yerleştirmek zaman almaktadır.

Türkçe	**Özbekçe**
10 ***Nisan*** 2011	10 ***aprel*** 2011

8.İşaret Zamirlerinin Benzerliği ve Farklı Tarafları: Dili kullanan ya da öğrenen hedef kitle tarafından nesnelerin gösterimi Özbekçede yakın olan bir nesne için **"shu"** (şu) zamiriyle; Türkiye Türkçesinde yakın olan nesneyi göstermek için **"bu"** işaret zamiri kullanılır. Biraz daha uzakta olan bir nesneyi göstermek için de **"şu"** zamiri kullanılmaktadır. Bu işletim, yazma ve konuşmada sorunların çıkmasına neden olmaktadır.

Türkçe	**Özbekçe**
"***Bu***radayım."	"***shu*** yerdaman"
"***Bu***gün sınav var."	"***shu*** kun egzamen bor"
"***Bu*** zamanda düğün yapmak kolay mı? "	"To'y qilish osonmi ***shu*** zamonda"

(Hoshimov,2008:119)

Sonuç

Türkiye Türkçesinin yabancı dil olarak öğretiminin geçmişi çok eskiye dayanmamaktadır. Buna rağmen özellikle son yirmi yılda büyük gelişme göstermiştir. Dünyada iki yüz civarındaki ülkede Türkiye Türkçesi öğretilmektedir. Bugün yüz elliye yakın ülkenin katılımıyla Türkçe Olimpiyatları yapılmaktadır. Globalleşen dünyada Türkiye Türkçesinin çok dilli toplumlarda da öğretiminin yapılması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu çalışmada ortaya konulan değerlendirmelerin Türkiye Türkçesinin öğretimi çalışmalarına ışık tutması umulmaktadır. 19.yy'da yapılan dil tipolojileri düşünüldüğünde bugün dillerin çok dilli ve çok kültürlü ortamlarda öğretilmesi dil tipolojilerinin daha reel ve daha somut olarak ortaya çıkmasını sağladığı düşünülmektedir.

References

Coşkun,V.(2000),Özbek Türkçesi Grameri, Ankara.

Demircan, Ö.(2005), Yabancı –Dil Öğretim Yöntemleri, Der yayınları, İstanbul.

Demirel, Ö.(2007), Yabancı Dil Öğretimi, Pegem Akademi yayınevi, Ankara.

Ercilasun, A.Bican(1991), Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü, Kültür Bakanlığı, Ankara.

Ercilasun, A.Bican ve diğerleri(2007), Türk Lehçeleri Grameri, Akçağ Yay. Ankara.

Hoshimov, O'tkir(2008), Dunyoning İshlari, Sharq Nashriyot-Matbaa, Aksiyodarlik Kompaniyasi, Bosh Tahririyati,Toshkent.

Kıran, Z.,Kıran A.(2006), Dilbilime Giriş,Seçkin yayınları, Ankara.

Komisyon(1997), Özbekçe-Türkçe ve Türkçe-Özbekçe İzahlı Sözlük,Taşkent.

Komisyon(1997), O'zbek Hikoyalari Antologiyasi, Sharq Nashriyot-Matbaa, Aksiyodarlik Kompaniyasi, Bosh Tahririyati,Toshkent.

Qodiriy, A.(2000) O'tkan Kunlar (XX. Asr O'zbek Romani), Şarq Nashriyot-Matbaa Kontserni Bosh Tahririyati,Toshkent.

Shoabdurahmonov, Sh.,Reshadov, V.(1978), O'zbek Dialektologiyası, Toshkent.

Ubeydullayev, A.(1996), O'zbek Tilining Asosiy İmlo Qoidaları, Samarqand.